

Kunnskapsdepartementet

Strategi

Yrkesfaglærerløftet

- for fremtidens fagarbeidere

Innhold

Forord	5
Regjeringens ambisjoner	6
Mål: Økt rekruttering og kvalifisering av yrkesfaglærere	9
Mål: God kvalitet og relevans i yrkesfaglærerutdanningene	12
Mål: Gode muligheter for kompetanseutvikling	14
Instruktørens og prøvenemndenes rolle i fag- og yrkesopplæringen	18

» Faglig sterke yrkesfaglærere kan utgjøre en stor forskjell.

En satsing på fremtidens fagarbeidere

Norge har en lang og stolt fagarbeidertradisjon som vi skal ta vare på. Gode fagarbeidere forutsetter en god utdanning og mange nok dyktige yrkesfaglærere. Faglig sterke yrkesfaglærere kan utgjøre en stor forskjell. De bidrar til en fag- og yrkesopplæring av høy kvalitet som er tilpasset arbeidslivets behov.

Regjeringen satser stort på å gi lærere faglig påfyll. Vi er i gang med tidenes satsing på etter- og videreutdanning, og nå kommer vi også med en pakke tiltak for yrkesfaglærere. Gjennom *Yrkesfaglærerløftet* skal vi bidra til at også de har gode muligheter til kompetanseutvikling. I tillegg skal vi styrke yrkesfaglærerutdanningen og bidra til å gjøre yrket attraktivt og spennende, slik at vi kan rekruttere enda flere gode lærere. I arbeidet med *Yrkesfaglærerløftet* har vi fått gode innspill fra partene i arbeidslivet, skoleeiere, skoler og lærere. For at tiltakene vi nå setter i gang med, skal bli best mulig, ønsker jeg et fortsatt tett samarbeid.

Lærerne som skal utdanne fremtidens fagarbeidere, må ha både et klokt hode og dyktige hender. De trenger både teoretisk og praktisk kompetanse. I et arbeidsliv i rask utvikling kreves det lærere som er vant til omstilling, som engasjert følger utviklingen i sitt eget fag, og som gir opplæring i tråd med de behovene arbeidslivet har. Målet med vår satsing er å samarbeide med arbeidslivet om å utdanne flere dyktige fagarbeidere og bidra til at flere av elevene som starter på yrkesfag, fullfører og består opplæringen sin.

Yrkesfaglærerne har en sentral rolle i regjeringens yrkesfagløft. Faglig sterke, engasjerte og dedikerte yrkesfaglærere er et viktig bidrag for å sikre at vi har de fagarbeiderne vi trenger for å bygge fremtidens Norge.

Torbjørn Røe Isaksen
Kunnskapsminister

Regjeringens ambisjoner

Regjeringen vil gjennomføre en satsing på yrkesfaglærere. Målene er

- økt rekruttering og kvalifisering av yrkesfaglærere
 - god kvalitet og relevans i yrkesfaglærerutdanningene
 - gode muligheter for kompetanseutvikling
-

Læreryrket er utfordrende og givende. Det krever kunnskap, engasjement, klokskap, formidlingsevne og stor arbeidsinnsats. Alle elever skal bli møtt av en god lærer. Læreren må ha solid fagkompetanse og evne til å formidle faget, men også være en tydelig klasseleder og ha gode relasjoner til elevene.

Lærere som underviser i programfagene på yrkesfag, har kanskje den mest krevende rollen av dem alle. Disse lærerne skal utdanne elevene til et yrke, drive opplæring i grunnleggende ferdigheter, men også forberede en svært variert gruppe elever på å være arbeidstakere. En viktig del, kanskje den viktigste delen av yrkesfaglærerens kompetanse, er ervervet gjennom erfaring fra arbeidslivet. Denne erfaringen må oppdateres og videreutvikles fordi det arbeidslivet de skal forberede elevene til, endres hele tiden. Å være yrkesfaglærer innebærer også å ha kjennskap til og kontakt med bedrifter blant annet for å kunne hjelpe elever til praksisplasser og læreplasser.

Det overordnede målet med denne satsingen er å bedre kvaliteten på opplæringen. Ved å øke rekrutteringen av fagarbeidere med relevant kompetanse til læreryrket, ved å bidra til at yrkesfaglærere får delta i gode etter-

og videreutdanningstilbud, og ved å sørge for et godt samarbeid med arbeidslivet, vil elevene få en relevant opplæring med høy kvalitet. Yrkesfaglærere skal være en del av målgruppen i alle relevante nasjonale satsinger på kompetanse. For å kunne videreutvikle satsingen er det nødvendig med mer kunnskap om yrkesfaglæreres yrkespraksis og behov for kompetanseutvikling.

Regjeringen vil

- Videreføre stipendordningen som skal kvalifisere ansatte i undervisningsstillinger som mangler lærerutdanning. Lærere som skal ta yrkesfaglærerutdanning, er en del av målgruppen.
- Tilpasse stipendordningen slik at skolen kan rekruttere nye lærere der det er behov. Ordningen vil gjelde for personer som ønsker å ta en yrkesfaglærerutdanning og bli lærere, men som ennå ikke er ansatt i skolen.
- Opprette flere PPU-plasser for kandidater med teknologisk fagbakgrunn. Dette vil gjøre det lettere å ta en yrkesfaglærerutdanning.
- Inkludere yrkesfaglærere ved en eventuell utvidelse av utprøvingen av karriereveier for lærere.
- Arbeide for å stimulere flere fagarbeidere til å velge karriere som yrkesfaglærer gjennom gode overgangsordninger og fleksible utdanningsløp.
- Arbeide for at yrkesfaglærerutdanning skal tilbys i tett samarbeid med skoleeiere for å møte skolens behov for lærerkompetanse.
- Gjennomføre en kartlegging av kompetanseutviklingsbehov blant yrkesfaglærere.
- Gi flere yrkesfaglærere gode tilbud om kompetanseutvikling gjennom å utvikle nye og mer relevante tilbud.
- Videreføre bruken av hospiteringsordningen i fag- og yrkesopplæringen slik at flere lærere og instruktører kan delta.
- Videreføre ordningen der yrkesfaglærere kan få faglig oppdatering i regi av arbeidslivet.
- Vurdere å utvide kompetansehevingstiltaket *Vurdering for læring* ved å lage en egen modul som er skreddersydd for fagopplæringen.
- Gi yrkesfaglærere mulighet til å ta videreutdanning i fellesfag ved å delta i *Kompetanse for kvalitet*.
- Gjøre etter- og videreutdanningsmateriell for instruktører mer tilgjengelig.
- Vurdere behovet for kompetanseutviklingstilbud for prøvenemnder.

Mål: Økt rekruttering og kvalifisering av yrkesfaglærere

Vi trenger flere søkere til yrkesfaglærerstillingen i flere utdanningsprogrammer. Særlig gjelder dette innenfor bygg- og anleggsteknikk, elektrofag og teknikk og industriell produksjon.

Et sentralt mål for regjeringens satsing på yrkesfaglærere er å øke rekrutteringen av fagarbeidere til lærerstillinger. Det vil være et stort behov for flere yrkesfaglærere i årene fremover. Bildet er imidlertid ikke det samme for alle utdanningsprogrammene. I noen regioner utdannes det for eksempel flere lærere til utdanningsprogrammet helse- og omsorgsfag enn det er behov for, mens det kan bli mangel på lærere i bygg- og anleggsgfag, elektrofag og teknikk og industriell produksjon. Lærermangelen vi forventer i enkelte utdanningsprogrammer, skyldes få nyutdannede, men også høy gjennomsnittsalder hos de lærerne som er i arbeid. I sju av ti utdanningsprogrammer er et flertall av lærerne over femti år. Statistisk sentralbyrås framskrivinger av fremtidig behov for arbeidskraft viser at det vil oppstå mangel på fagarbeidere i disse fagene frem mot 2030, noe som betyr at utdanningssektoren må rekruttere lærere fra bransjer med mangel på arbeidskraft.

Rekrutteringen av yrkesfaglærere følger et annet mønster enn rekrutteringen av andre lærere. Søkere til yrkesfaglærerutdanningene har ofte flere år i

arbeidslivet bak seg. Å skifte yrke eller å motivere fagarbeidere i fast jobb til å ta en yrkesfaglærerutdanning er krevende. For fagarbeidere i mange bransjer er det stor avstand mellom fagarbeiderlønn og lærerlønn, og for flere er det en økonomisk utfordring å ta en lærerutdanning. Regjeringen vil derfor innføre et utdanningsstipend. Dette tiltaket kan også bidra til å motvirke arbeidsledighet. Mange av dem som mister jobber i oljenæringen og i leverandørindustrien, har et godt grunnlag for å undervise på de utdanningsprogrammene som i dag har lærermangel.

Mange yrkesfaglærere blir ansatt uten å ha en fullført lærerutdanning i forkant. I 2014 manglet omtrent 1 000 yrkesfaglærere som jobbet i skolen, en formell lærerutdanning.¹ Vi vet at det å ha en lærer med godkjent lærerutdanning har betydning for elevenes læring. Kvalifiserte lærere er viktig for elevenes resultater og gjennomføring i fag- og yrkesopplæringen. Gode lærere med oppdatert fagkunnskap gir relevant og praktisk opplæring, som igjen bidrar til at flere fullfører og består med fag- eller svennebrev. Kvalifiserte lærere er gode rollemodeller og motiverer elevene til å fullføre

¹ Grande, Lyckander, Landro og Rokkones (2014): *Frem i lyset. En kartlegging av status og behov for lærerutdanning for yrkesfag*. HIOA og NTNU.

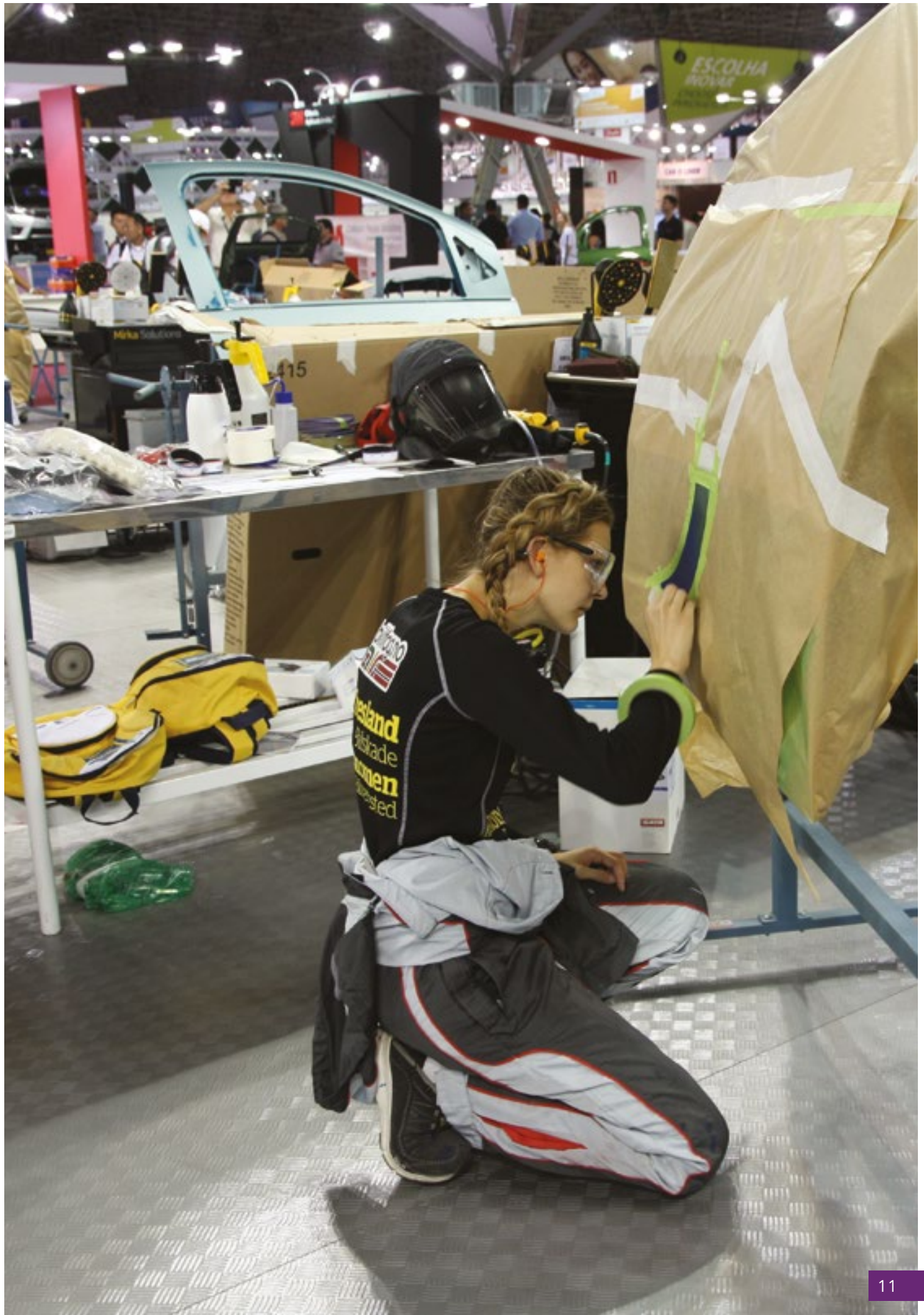
fag- og yrkesopplæringen. For å stimulerer til at flere fagarbeidere som er ansatt i undervisningsstillinger, tar en lærerutdanning, har staten innført et utdanningsstipend. Det var mange som søkte om stipend, og ordningen videreføres i 2016.

For arbeidslivet er lærlingordningen en viktig måte å rekruttere ny arbeidskraft på. Høy kvalitet på opplæringen i skolen og god tilgang på lærerkrefter er i virksomhetenes interesse. Departementet vil invitere partene i arbeidslivet og fylkeskommunen til diskusjon om hvordan nasjonale myndigheter, fylkeskommuner og virksomhetene sammen kan bidra til økt rekruttering av yrkesfaglærere.

Alle tiltak som er rettet mot å gjøre læreryrket mer attraktivt, må også omfatte yrkesfaglærere. Som en oppfølging av *Lærerløftet. På lag for kunnskapsskolen* vil departementet gjennomføre piloter med lærerspesialister. Flere karriereveier for lærere kan gi dyktige lærere muligheter for profesjonell videreutvikling og bidra til å gjøre skolen til en attraktiv arbeidsplass. Basert på erfaringer fra første runde av piloteringen med lærerspesialister vil departementet vurdere om det er grunnlag for å gjennomføre utprøving i flere skoler fra 2017. Det er da aktuelt å inkludere yrkesfaglærere som underviser i programfag.

Tiltak

- Videreføre stipendordningen som skal kvalifisere ansatte i undervisningsstillinger som mangler lærerutdanning. Lærere som skal ta yrkesfaglærerutdanning, er en del av målgruppen.
 - Tilpasse stipendordningen slik at skolen kan rekruttere nye lærere der det er behov. Ordningen vil gjelde for personer som ønsker å ta en yrkesfaglærerutdanning og bli lærer, men som ennå ikke er ansatt i skolen.
 - Opprette flere PPU-plasser for kandidater med teknologisk fagbakgrunn. Dette vil gjøre det lettere å kvalifisere seg som yrkesfaglærer i skolen.
 - Inkludere yrkesfaglærere ved en eventuell utvidelse av utprøvingen av karriereveier for lærere.
-

Mål: God kvalitet og relevans i yrkesfaglærerutdanningen

Yrkesfaglærerutdanningene skal gi oppdatert og relevant kompetanse. For å rekruttere flere fremtidige yrkesfaglærere er det nødvendig å tilby utdanninger av god kvalitet, som er tilpasset deltakernes livssituasjon. Utdanningsinstitusjonene må ha god kontakt med arbeidslivet.

En forutsetning for god kvalitet i fag- og yrkesopplæringen er gode og attraktive lærerutdanninger. Utdanningene må ha ambisiøse mål for kvalitet og resultat, men samtidig være fleksible, praksisnære og tilpasset deltakernes livssituasjon. Erfaringer fra Akershus og Rogaland viser at for å lykkes i rekrutteringen er det verdifullt å tilby desentralisert, nettbasert og fleksibel utdanning, i tillegg til ordinær utdanning på campus. Desentralisert og samlingsbasert grunnskolelærerutdanning har eksistert i flere år og har vist at nye studentgrupper blir lærere når forholdene legges til rette. Dette gjelder spesielt dem som bor i distriktene, og som er etablert med jobb og familie.

Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) tilbyr også treårige yrkesfaglærerutdanninger utenfor Oslo og Akershus. For å nå lærerstudenter i andre deler av landet tilbys lærerutdanningene fleksibelt og samlingsbasert blant annet i Rogaland og Hordaland. Ordningen har gjort det mulig å gi alle ansatte i en yrkesfaglærerstilling i fylket tilbud om en lærerutdanning.

Tilretteleggingen av de desentraliserte yrkesfaglærerutdanningene skjer i samarbeid mellom utdanningsinstitusjon og fylkeskommune. Dette gjør det mulig å kvalifisere ukvalifiserte rundt om i landet.

Per i dag finnes det to ulike veier til å bli yrkesfaglærer. Det store flertallet velger å bygge på sin yrkesfaglige utdanning med praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag (PPU-y). Et mindretall velger en treårig yrkesfaglærerutdanning (YFL). Utdanningene leder til likeverdig lærerkompetanse, men henvender seg likevel til ulike studentgrupper.

Mens YFL er tilpasset kandidater med bestått fag- og svennebrev fra videregående opplæring og to års praksis etter avsluttet utdanning, er PPU-y tilpasset to studentkategorier. Den ene er kandidater med fullført treårig relevant profesjonsrettet bachelorgrad og minimum to års relevant yrkespraksis. Den andre er kandidater med fag-/svennebrev, to års relevant yrkes-teoretisk utdanning utover videregående opplæringsnivå og fire års yrkespraksis.

Treårig yrkesfaglærerutdanning tilbys i dag av Høgskolen i Oslo og Akershus og ved NTNU og Høgskolen i Sør-Trøndelag (HiST). De treårige YFL-utdanningene ble etablert høsten 2000. Utdanningene er tilpasset de yrkesfaglige utdanningsprogrammene og er utformet for en variert hverdag i skolen. De består av profesjonsfag og yrkesfag og tilbyr den nødvendige skoleringen i både dybde og bredde. Med Reform 94 fikk videregående opplæring en struktur med brede tilbud det første året, noe smalere kurs på Vg2 og en

endelig spesialisering gjennom læretiden. Dette ble videreført i Kunnskapsløftet. Det betyr at yrkesfaglærere må ha kompetanse i et bredt spekter av lærefag for å undervise på Vg1, og at de også må ha den dybdekunnskapen som er nødvendig for å undervise i programområdene på Vg2. YFL gir kandidatene uten teknisk fagskole eller andre yrkesteoretiske kurs nødvendige fagkunnskaper for å undervise på yrkesfaglige utdanningsprogrammer.

PPU-y gis flere steder i landet og er en ettårig utdanning. PPU-y er profesjonsrettet, forsknings- og erfaringsbasert. Den binder sammen yrkesfag, pedagogikk, yrkesdidaktikk og praksis, og er tilpasset opplæringsloven og gjeldende læreplanverk for grunnopplæringen.

Tiltak

- Arbeide for å stimulere flere fagarbeidere til å velge en karriere som yrkesfaglærer gjennom gode overgangsordninger og fleksible utdanningsløp.
 - Arbeide for at yrkesfaglærerutdanning skal tilbys i tett samarbeid med skoleeiere for å møte skolens behov for lærerkompetanse.
-

Mål: Gode muligheter for kompetanseutvikling

Det er behov for å utvikle mer relevante kompetanseutviklingstiltak for yrkesfaglærere. Det skal finnes tilbud som gir økt kompetanse i pedagogikk og didaktikk, og tilbud som gir økt kompetanse i lærerens eget fag og utdanningsprogram.

Alle lærere vil møte utfordringer i sin yrkespraksis. Det er likevel noen særtrekk ved yrkesfaglærerens praksis: kravet til å ha kjennskap ikke bare til et bredt spekter av yrker i utdanningsprogrammet, men også til erfaring og inngående kunnskaper fra ett eller flere yrker. Mulighet for samarbeid med virksomheter er en forutsetning for vellykket opplæring. Det samme er kompetanse til å møte en svært mangfoldig elevgruppe, der frafallsprosenten er høy.

Yrkesfaglærere på Vg1 spesielt, men også på Vg2, bygger opplæringen på læreplaner som dekker mange yrker og lærefag, såkalt breddeopplæring. For eksempel skal Vg1 teknikk og industriell produksjon forberede elevene på å kunne velge hele 51 lærefag etter Vg2. De fleste yrkesfaglærere har bakgrunn fra ett lærefag og yrke, men har gjerne kjennskap til beslektede yrker gjennom arbeidserfaring. Gjennom lærerutdanningen får yrkesfaglærere i noen grad opplæring i bredden av lærefag som hører til under utdanningsprogrammene, men denne kompetansen må både utvikles og oppdateres.

En vellykket fagopplæring krever god sammenheng og tett kontakt mellom bedrift og skole gjennom hele utdanningsløpet. Elever skal blant annet gjennom faget yrkesfaglig fordyping ha praksis i lærebedrifter. Yrkesfaglærere må derfor kunne planlegge, få i stand og følge opp avtaler med lokale bedrifter. Hvis yrkes-

faglærerne på en skole ikke har erfaring fra yrker som dekker alle programområdene, trenger lærerne også å utvikle gode faglige nettverk både med andre skoler /lærere og med lokale bedrifter, slik at elevene får tilstrekkelig kjennskap til bredden av yrker innenfor de enkelte utdanningsprogrammene. I de siste årene har opplæringsordningen blitt mer fleksibel. Ett eksempel er vekslingsmodeller, som i større grad vil kreve mer samarbeid mellom skoler og bedrifter. Det stiller krav til lærernes evne til å inngå slikt samarbeid, og finne nye måter å planlegge og organisere undervisning på. Denne kompetansen er per i dag i liten grad del av yrkesfaglærerutdanningen.

Elevgruppen i fag- og yrkesopplæringen har stor variasjon i kompetanse og faglig nivå fra ungdomsskolen. Flere utdanningsprogrammer rekrutterer elever som har gode resultater. Ett eksempel er elektrofag, der frafallsprosenten også er relativt lav. Samlet sett har elever på yrkesfag likevel et dårligere grunnlag – i form av færre grunnskolepoeng – enn elever på studieforberedende utdanningsprogrammer, og dermed lavere sannsynlighet for å gjennomføre og bestå videregående opplæring.² Mange elever som velger fag- og yrkesopplæringen, gjør det fordi de ønsker en annen form for opplæring, og noen er i

² Falch, T., P. Lujala, O.H. Nyhus og B. Strøm (2010): *Årsaker og konsekvenser av manglende fullføring av videregående opplæring*. Trondheim. Senter for økonomisk forskning

utgangspunktet lite motivert for videre skolegang. Dette stiller særlige krav til lærerens evne til å motivere hver enkelt elev til å gjennomføre og bestå.

Tre elevgrupper stiller særlige krav til kompetansen til yrkesfaglæreren: elever med svake faglige forutsetninger for å fullføre videregående opplæring, elever med vedtak om spesialundervisning og elever med svake norskferdigheter og kort botid i Norge. I dag er det omtrent 20 pst. av et elevkull som har svært lav sannsynlighet for å gjennomføre videregående opplæring med studie- eller yrkeskompetanse på grunn av få grunnskolepoeng. I tillegg er det gjort anslag som antyder at omfanget av elever med vedtak om spesialundervisning er 10–12 pst. på yrkesfaglige programmer. Til sammenligning er anslaget 1 pst. for elever på studieforberedende utdanningsprogrammer.

Om lag 14 pst. av elevene i videregående skole har minoritetsspråklig bakgrunn. Dette er en mangfoldig gruppe. Noen er født i Norge, mens andre nettopp har innvandret. Norskfødte elever med minoritetsspråklig bakgrunn gjennomfører i samme grad som øvrige elever, mens elever som selv har innvandret, og særlig de som har innvandret sent i skoleløpet, gjennomfører i betydelig mindre grad. Svake norskferdigheter og lite skolebakgrunn er viktige årsaker til disse forskjellene.

Etter- og videreutdanning for yrkesfaglærere³

De spesielle karakteristikkene for yrkesfaglærernes profesjonsutøvelse tilsier at det bør utvikles egne kompetanseutviklingstilbud for denne lærergruppen.

Lav deltagelse i eksisterende tilbud om videreutdanning tilsier samtidig at det er nødvendig å vurdere hvilken form for kompetanseutvikling som er best egnet.

Det finnes lite systematisk kunnskap om yrkesfaglæreres kompetansebehov og tilsvarende lite kunnskap om hvorfor deltagelsen er lav. Det kan skyldes at lærerne ikke har søkt, at innholdet i tilbudene ikke treffer godt nok, eller manglende interesse for å delta av andre grunner. Det kan også skyldes at de over lang tid ikke har blitt prioritert av skoleeierne. Mange fagarbeidere som er ansatt i lærerstillinger, mangler en formell lærerutdanning. Dette kan gjøre det vanskelig å delta på ordinære videreutdannings-tilbud, da universitet og høyskoler normalt ikke tar opp studenter som mangler generell studiekompetanse til studietilbud som gir studiepoeng.

I en spørring til skoleledere som ble utført av NIFU, sier nesten halvparten av skolelederne at ingen yrkesfaglærere har fått tilbud om etter- eller videreutdanning i løpet av det siste året.⁴ I samme undersøkelse blir skolelederne spurt om hva yrkesfaglærerne ved deres skole trenger kompetanseutvikling i. Over halvparten av skolelederne svarer at kompetanseutvikling i pedagogikk er viktigst. Deretter følger teknologisk og faglig oppdatering i eget fag, mens 8 pst. mener kompetansen i nærliggende fag bør prioriteres.

Regjeringen vil fortsette arbeidet med å innhente informasjon om yrkesfaglæreres kompetansebehov, og å prøve ut ordninger som skal styrke kompetansen både i eget fag og i pedagogikk og fagdidaktikk. Tilbudene skal legge til rette for skolebasert kompetanseheving der deler eller hele kollegiet deltar. For å øke antall lærere som deltar i kompetansehevingstiltak, bør tilbud som har yrkesfaglærere som målgruppe, innrettes

3 Med etterutdanning menes all planlagt og systematisk kompetanseutvikling som ikke gir studiepoeng. Etterutdanningen kan være individuell, gruppebasert eller skolebasert. Videreutdanning gir uttelling i form av studiepoeng innenfor eller utenfor gradssystemet.

4 NIFU (2015): *Spørsmål til Skole-Norge våren 2015. Rapport 19/2015.*

slik at de kan gis både som etterutdanning og som studiepoenggivende videreutdanning. Etterutdannings-tilbudet vil være åpent for yrkesfaglærere uten generell studiekompetanse.

Lærerne bør få mulighet til å utvide både egen bredde- og dybdekompetanse gjennom for eksempel hospiteringsordninger. Hospiteringsordningen gir lærere som underviser elever i yrkesrettede programmer, mulighet til å hospitere ute i de bedriftene som elevene deres en dag kan komme til å jobbe i selv. Dette gjelder både programfag- og fellesfaglærere. Instruktører som jobber ute i lærebedriftene, kan hospitere i skolene for å bli bedre kjent med hvordan undervisningen foregår. Erfaringene fra utprøvingene viste at samarbeidet mellom skole og arbeidsliv har blitt bedre. Det ble enklere å utplassere elever, og bedriftene ble mer positive til å ta imot lærlinger.

Oslo og Akershus fylkeskommune utviklet i samarbeid med HiOA et videreutdanningstilbud for lærere som gjennomførte hospitering. Tilbudet ble gjennomført samlingsbasert ved HiOA og lærernes hospitering var fokuset. Produktet som skulle leveres, var et opplegg som kunne brukes inn i egen undervisning eller på egen skole. De som ikke ønsket å formalisere deltagelsen gjennom et sluttprodukt, fikk deltagelsen godskrevet som etterutdanning.

Flere kan tilby kompetanseutvikling for yrkesfaglærere

Universitet og høyskoler og nasjonale sentre er viktige tilbydere av kompetanseutvikling for lærere. For yrkesfaglærere kan også andre aktører, som for eksempel

fagskoler, spille en betydelig rolle. I NOU 2014: 14 *Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg* blir den nære relasjonen til aktørene i arbeidslivet fremhevet som fagskolenes største styrke. Dette gir fagskolene kunnskap om lokale og nasjonale kompetansebehov og god oversikt over aktuelle temaer for kompetanseutvikling for yrkesfaglærere. Fagskolene kan også tilby muligheter for samarbeid mellom yrkesfaglærere og instruktører.

Regjeringen ønsker å styrke arbeidslivets incentiver til å delta i yrkesfaglærernes kompetanseutvikling. For arbeidslivet vil det være en fordel om de lærerne som underviser fremtidige lærlinger og arbeidstakere, er best mulig oppdatert på ny teknologi, nye produksjonsmetoder og andre nyvinninger i fagene. Dette er kompetanse tradisjonelle leverandører av etter- og videreutdanning ikke nødvendigvis har, og som gjøres best av bransjene og virksomhetene. Det er bevilget midler til faglig oppdatering for yrkesfaglærere der det lokale arbeidslivet skal bidra med kompetansehevingen, med oppstart i 2015. Departementet vil følge de ulike tiltakene og vurdere hvordan erfaringene best kan videreføres og spres, for å legge til rette for mer samarbeid med arbeidslivet om etterutdanning.

Yrkesfaglærere med kompetanse til å undervise i fellesfag

Yrkesretting av fellesfag har vært et viktig tiltak for å øke relevansen av opplæringen i disse fagene. En lærer med erfaring fra arbeidslivet vil ha gode forutsetninger for å yrkesrette undervisningen i fellesfag. Det er relativt få timer i hvert fellesfag, og en lærer som underviser elevene i eksempelvis kun norsk, vil møte klassen to timer i uken. Dette gjør det vanskeligere å bygge gode relasjoner mellom elev og lærer, noe vi vet er viktig for at elevene skal oppnå gode resultater.

En yrkesfaglærer som underviser i både programfag og fellesfag, vil være sammen med de samme elevene store deler av dagen og ha gode forutsetninger for å gi opplæring tilpasset den enkelte elev.

Gjennom *Kompetanse for kvalitet* har regjeringen lagt til rette for at lærere skal kunne ta videreutdanning som gir formell kompetanse i undervisningsfag. Flere skoleeiere og skoler oppfordres til å ta i bruk denne muligheten for sine yrkesfaglærere.

Et eksempel på en skole som har valgt denne fremgangsmåten, er Re videregående skole i Vestfold. Skolen har hatt et stabilt lavt frafall og høy gjennomføring i flere år. Representanter fra skolen forteller at det har vært en bevisst strategi at mange yrkesfaglærere skal ha undervisningskompetanse i ett eller flere fellesfag. Lærerne kjenner elevene sine godt og får tid til å bygge gode relasjoner. Skolen mener at det gjør det lettere å gi opplæring som er tilpasset eleven. Skoledagen blir mer fleksibel, det er lettere å planlegge og gjennomføre tverrfaglige prosjekter. Lærernes stillinger blir også mindre sårbare for endringer i dimensjonering av tilbud når de har flere fag.

Tiltak

- Gjennomføre en kartlegging av kompetanseutviklingsbehov blant yrkesfaglærere.
 - Gi flere yrkesfaglærere gode tilbud om kompetanseutvikling når det utvikles nye, mer relevante tilbud.
 - Videreføre bruken av hospiteringsordningen i fag- og yrkesopplæringen slik at flere lærere og instruktører kan delta.
 - Videreføre ordningen der yrkesfaglærere kan få faglig oppdatering i regi av arbeidslivet.
 - Vurdere å utvide kompetansehevingstiltaket *Vurdering for læring* ved å lage en egen modul som er skreddersydd for fagopplæringen.
 - Gi flere yrkesfaglærere mulighet til å ta videreutdanning i fellesfag ved å delta i *Kompetanse for kvalitet*.
-

Instruktørenes og prøvenemndenes rolle i fag- og yrkesopplæringen

Vekslingsmodeller, praksisbrev og lærekandidatordningen forutsetter at ungdom starter opplæringen i bedrift på et tidligere tidspunkt. Dette representerer nye utfordringer for instruktørene, som gir lærlingene opplæring når de er ute i virksomhetene. Innføringen av brede grunnkurs har ført til at elevene får kortere tid med opplæring i lærefaget på skolen, og virksomhetene må ta ansvar for en større del av opplæringen. Instruktøren må kjenne til den kompetansen elevene har fra skolen, og bygge videre på denne slik at elevene oppfyller kravene til fag- eller svennebrev. Dette krever kjennskap til gjeldende læreplaner. Instruktøren er ansvarlig for den underveisvurderingen som skal bidra til at lærlingen oppnår fag- eller svennebrev.

Selv om instruktørene har det praktiske ansvaret for lærlingenes opplæring, har de i dag begrenset tilgang på kompetanseutvikling. Fylkeskommunen har ansvaret for å sikre at denne gruppen har riktig kompetanse, og gir derfor ofte tilbud om ulike kurs. Kvaliteten på disse kursene varierer med fylkeskommunenes kompetanse, og det kan være vanskelig for virksomhetene å prioritere instruktørenes deltagelse på slike samlinger.

Et eksempel på et kompetansehevingstiltak som omfattet instruktører og yrkesfaglærere, ble gjennomført i Hedmark fylkeskommune. Begge gruppene deltok i hospitering for yrkesfaglærere og instruktører der vurdering var tema. Det førte til at instruktørene ble med i undervisningen, tok del i læreplananalysen og vurderte elevenes prestasjoner. På lik linje fikk lærerne ta del i fagprøven og se hvordan fagprøven ble gjennomført og vurdert.

Utdanningsdirektoratet vil i løpet av høsten relansere etter- og videreutdanningsmateriellet som retter seg mot instruktører og faglige ledere, lærere, prøvenemndsmedlemmer og skoleledere. Hensikten er å forbedre kvaliteten på opplæringen i bedrift gjennom å gi økt kompetanse i bruk av læreplan, veiledning og tilpasset opplæring. Målet er at flere skal ta i bruk materiellet, som nå blir digitalt tilgjengelig.

Prøvenemnder spiller også en viktig rolle i opplæringen av lærlinger. Medlemmene i prøvenemnda er ansvarlige for fag- og svenneprøven. De skal ha kompetanse i sitt fag og ha nødvendige kunnskaper om krav og rammer i prøvenemndas arbeid. Fra partene i arbeidslivet er det uttrykt behov for en felles vurderingspraksis blant prøvenemnder. Ved å arrangere regelmessige faglige samlinger kan en oppnå mer samstemt vurdering for kandidater til fag- og svenneprøver i hele landet.

Tiltak

- Gjøre etter- og videreutdanningsmateriellet for instruktører mer tilgjengelig.
 - Gi flere instruktører mulighet til å hospitere i skolen.
 - Vurdere behovet for kompetanseutviklingstiltak for prøvenemnder.
-

Utgitt av:

Kunnskapsdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 222 40 000

Publikasjonskode: F-4415 B

Foto: Worldskills Norway og Kunnskapsdepartementet

Design og ombrekking: Kord AS

Trykk: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

10/2015 – opplag 300